

UZASADNIENIE SZCZEGÓŁOWE DO UWAGI SRG-23/2026

Wydobycie kruszywa – ochrona dróg, stosunków wodnych i krajobrazu oraz standard rekultywacji terenów poeksploatacyjnych

do projektu Strategii Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku

Zgłaszający	Stowarzyszenie „Partnerstwo Dzikie Mazury” / Zbigniew Sienkiewicz
Powiązanie z formularzem	Załącznik do odrębnej uwagi konsultacyjnej SRG-23/2026
Zakres projektu Strategii	Rozdz. 3.2 „System powiązań przyrodniczych”; rozdz. 4.9; rozdz. 4.10; system monitorowania Strategii

1. Przedmiot uwagi

Uwaga dotyczy potrzeby uszczegółowienia zasad prowadzenia polityki przestrzennej wobec eksploatacji kruszyw naturalnych oraz zagospodarowania terenów poeksploatacyjnych. Projekt Strategii rozpoznaje znaczenie lokalnych zasobów kruszywa i wskazuje, że eksploatacja powinna uwzględniać ochronę środowiska, krajobrazu i istniejącej sieci drogowej, a po zakończeniu wydobywania tereny powinny podlegać rekultywacji. Kierunek ten jest prawidłowy, ale pozostaje zbyt ogólny wobec skali zjawiska i ryzyk już zidentyfikowanych w Diagnozie.

2. Problem został zgłoszony w uwagach do Diagnozy

W uwagach do projektu Diagnozy przygotowanych wcześniej dla radnych wyodrębniono pkt F1 „Inwestycje wydobywcze (kopalnie kruszywa/żwiru)”. Wskazano potrzebę ujęcia eksploatacji kruszywa jako istotnego ryzyka środowiskowo-krajobrazowego oraz infrastrukturalnego, ze szczególnym uwzględnieniem transportu.

Wniosek ten został częściowo przejęty przez ostateczną Diagnozę, która opisuje znaczenie górnictwa odkrywkowego dla lokalnej gospodarki, a równocześnie identyfikuje jego obciążenia dla środowiska i infrastruktury.

3. Diagnoza zawiera już konkretne rozpoznanie ryzyk

Diagnoza wskazuje liczne złoża i obszary górnicze, w tym m.in. w rejonie Łęgowa, Jasiek i Sedranek. Wprost stwierdza, że eksploatacja kruszywa wiąże się z intensywnym ruchem pojazdów ciężarowych, przyspieszoną degradacją dróg lokalnych i gminnych oraz uciążliwościami w postaci hałasu i zapylenia.

Diagnoza wskazuje również, że odkrywkowy charakter wydobywania na dużą skalę może powodować trwałe przekształcenie rzeźby terenu oraz lokalne zaburzenia stosunków wodnych, które wymagają monitorowania w trakcie procesu rekultywacji wyrobisk.

Wniosek: skoro Diagnoza identyfikuje konkretne koszty dla dróg, mieszkańców, krajobrazu i stosunków wodnych, Strategia powinna przełożyć je na konkretne zasady planowania, monitorowania i rekultywacji.

4. Obecny zapis Strategii jest kierunkowo właściwy, ale niewystarczający

W rozdziale 4.9 projekt Strategii stanowi, że eksploatację kopalni należy prowadzić z uwzględnieniem ochrony środowiska, krajobrazu i istniejącej sieci drogowej, a tereny po zakończeniu wydobywania powinny podlegać rekultywacji zgodnie z docelowym kierunkiem zagospodarowania.

Rozdział 4.10 dodatkowo nakazuje prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych, w szczególności wyrobisk po wydobyciu kruszyw naturalnych, w celu przywrócenia im wartości użytkowych.

Problem polega więc nie na braku jakiegokolwiek zapisu, lecz na braku standardu wykonawczego: Strategia nie wskazuje, jak oceniać obciążenie dróg, kumulację eksploatacji, wpływ na stosunki wodne, relację do zabudowy i krajobrazu ani jak dobrać docelowy kierunek rekultywacji.

5. Transport ciężki i koszty infrastrukturalne

Wydobycie kruszywa jest nierozdzielnie związane z transportem ciężkim. Nawet gdy samo wyrobisko znajduje się poza zwartą zabudową, trasa wywozu może przebiegać przez miejscowości, drogi o ograniczonej nośności lub odcinki o niewystarczającym standardzie bezpieczeństwa.

Strategia powinna zatem wymagać, aby przy planowaniu nowych lub rozszerzanych obszarów wydobywania analizowano nie tylko teren kopalni, ale również cały podstawowy korytarz transportowy.

Analiza powinna obejmować w szczególności:

- przewidywaną liczbę przejazdów pojazdów ciężkich,
- nośność i stan techniczny dróg lokalnych,
- przebieg tras przez zabudowę mieszkaniową i centra miejscowości,
- bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów i ruchu lokalnego,
- emisję hałasu i zapylenia wzdłuż tras transportowych,
- potrzebę wzmocnienia, przebudowy lub utrzymania dróg związanych z obsługą wydobywania.

6. Zasada internalizacji kosztów lokalnych

Rozwój wydobywania może przynosić korzyści gospodarcze, ale nie powinien prowadzić do sytuacji, w której koszty przyspieszonego zużycia dróg lub dodatkowych zabezpieczeń są w całości przenoszone na mieszkańców i budżet publiczny.

Strategia powinna wskazać potrzebę uwzględniania kosztów infrastrukturalnych na etapie planowania i uzgodnień, w zakresie dopuszczonym prawem i kompetencjami Gminy. Może to oznaczać m.in. konieczność wcześniejszej oceny standardu dróg, określenia tras obsługi i planowania niezbędnych inwestycji drogowych.

7. Stosunki wodne i bilans wodny

Diagnoza wskazuje ryzyko lokalnych zaburzeń stosunków wodnych wynikających z odkrywkowego charakteru eksploatacji. W gminie posiadającej liczne jeziora, ciekі, mokradła i obszary o znaczeniu retencyjnym zagadnienie to wymaga szczególnej ostrożności.

Przy nowych lub rozszerzanych przedsięwzięciach wydobywczych powinno się analizować wpływ na poziom wód gruntowych, kierunki odpływu, ciekі, mokradła, pobliskie studnie oraz funkcje retencyjne terenu. W miejscach szczególnie wrażliwych zasadne jest prowadzenie monitoringu przed rozpoczęciem eksploatacji, w jej trakcie i po zakończeniu wydobywania.

8. Krajobraz i rzeźba terenu

Wyrobiska odkrywkowe trwale zmieniają rzeźbę terenu, a ich oddziaływanie krajobrazowe może być istotne także poza granicą samego obszaru górniczego. Znaczenie problemu wzrasta w krajobrazie otwartym, w sąsiedztwie tras turystycznych, zabytkowych alei, punktów widokowych, jezior i terenów rekreacyjnych.

Strategia powinna więc wskazać potrzebę analizy widokowej i krajobrazowej większych przedsięwzięć wydobywczych oraz preferowania takich granic, etapowania i sposobów rekultywacji, które ograniczają długotrwałą degradację krajobrazu.

9. Kumulacja wydobywania

Na obszarach, gdzie występuje kilka złóż lub obszarów górniczych w bliskiej odległości, ocena pojedynczego wyrobiska może nie odzwierciedlać realnej presji. Kumulacja może dotyczyć ruchu ciężkiego, zapylenia, hałasu, zmian krajobrazowych oraz wpływu na układ wodny.

Dlatego SRG-23 powinno być powiązane z SRG-19 – publicznym mapowaniem inwestycji i konfliktów przestrzennych. Złóża, obszary górnicze, wyrobiska czynne i planowane oraz główne trasy wywozu powinny być jedną z warstw analizowanych w tym systemie.

10. Rekultywacja jako proces planowany przed zakończeniem wydobywania

Rekultywacja nie powinna być traktowana jako problem, który pojawia się dopiero po wyczerpaniu złoża. Docelowy kierunek zagospodarowania powinien być rozważany odpowiednio wcześniej, z uwzględnieniem krajobrazu, stosunków wodnych, możliwości przyrodniczych, bezpieczeństwa oraz realnych potrzeb lokalnej społeczności.

Możliwe kierunki mogą obejmować – zależnie od warunków danego wyrobiska:

- zadrzewienie lub zakrzewienie i odtworzenie funkcji przyrodniczych,
- funkcje wodne lub retencyjne, jeżeli warunki hydrologiczne i bezpieczeństwo na to pozwalają,
- funkcje rekreacyjne lub edukacyjne w miejscach odpowiednio dostępnych i bezpiecznych,
- przywrócenie funkcji rolniczych, gdy jest to możliwe technicznie i środowiskowo,
- pozostawienie części spontanicznie ukształtowanych siedlisk, jeżeli mają istotną wartość przyrodniczą i ich zachowanie jest właściwe.

Dobór kierunku rekultywacji nie powinien być automatyczny. W szczególnych przypadkach wyrobisko może po zakończeniu eksploatacji tworzyć nowe wartości przyrodnicze, dlatego decyzje powinny opierać się na ocenie konkretnego miejsca.

11. Monitoring wykonania rekultywacji

Samo wskazanie obowiązku rekultywacji nie gwarantuje osiągnięcia docelowego efektu. Strategia powinna promować monitorowanie zakończonych wyrobisk i oceny, czy rekultywacja rzeczywiście przywróciła zakładane funkcje użytkowe, krajobrazowe lub przyrodnicze.

W zakresie dostępnych kompetencji i danych Gmina powinna prowadzić ewidencję terenów poeksploatacyjnych, kierunków rekultywacji, stanu realizacji i docelowego sposobu zagospodarowania.

12. Powiązanie z jakością życia mieszkańców

Eksploatacja kruszywa jest przykładem działalności, w której miejsce wydobywania i miejsce odczuwania skutków nie muszą być tożsame. Mieszkańcy mogą doświadczać głównie ruchu ciężkiego, hałasu, pyłu i degradacji dróg, mimo że wyrobisko znajduje się poza miejscowością.

Z tego względu SRG-23 należy interpretować łącznie z SRG-17 dotyczącą jakości życia jako kryterium polityki inwestycyjnej oraz SRG-20 dotyczącą wczesnej informacji i dialogu społecznego.

13. Proponowane uzupełnienie Strategii

Proponuje się uzupełnienie rozdziałów 4.9–4.10 o następującą albo równoważną merytorycznie zasadę:

„Eksploatacja kruszyw na terenie Gminy Olecko powinna być prowadzona z uwzględnieniem skumulowanego wpływu na krajobraz, stosunki wodne, zabudowę mieszkaniową, bezpieczeństwo i stan sieci drogowej. Przy nowych lub rozszerzanych obszarach wydobywania należy analizować cały podstawowy korytarz transportu ciężkiego oraz jego wpływ na miejscowości i drogi lokalne. W obszarach wrażliwych hydrologicznie należy przewidywać monitoring stosunków wodnych. Docelowy kierunek rekultywacji terenów poeksploatacyjnych powinien być określany z wyprzedzeniem i dostosowany do uwarunkowań konkretnego miejsca, z uwzględnieniem funkcji przyrodniczych, retencyjnych, krajobrazowych, rolniczych lub rekreacyjnych. Gmina

powinna monitorować kumulację eksploatacji oraz stan zagospodarowania terenów poeksploatacyjnych.”

14. Proponowane działania wdrożeniowe

- ujęcie złóż, obszarów górniczych, wyrobisk i głównych tras wywozu w systemie mapowania SRG-19,
- opracowanie analizy obciążenia dróg i ruchu ciężkiego w rejonach koncentracji wydobywania,
- identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych na zmiany stosunków wodnych,
- stosowanie analiz krajobrazowych przy większych przedsięwzięciach wydobywczych,
- prowadzenie ewidencji terenów poeksploatacyjnych i stanu ich rekultywacji,
- preferowanie kierunków rekultywacji odpowiadających lokalnym uwarunkowaniom i potrzebom,
- uwzględnianie kumulacji kilku przedsięwzięć w tej samej części gminy.

15. Proponowane wskaźniki

- liczba czynnych i planowanych obszarów wydobywania ujętych w systemie informacji przestrzennej [szt.],
- liczba analiz korytarzy transportu ciężkiego związanych z wydobywaniem [szt.],
- liczba odcinków dróg wymagających wzmocnienia lub przebudowy z uwagi na obsługę wydobywania [szt./km],
- liczba przedsięwzięć objętych monitoringiem stosunków wodnych [szt.],
- powierzchnia terenów poeksploatacyjnych poddanych rekultywacji [ha],
- udział terenów poeksploatacyjnych z określonym i zrealizowanym docelowym kierunkiem zagospodarowania [%],
- liczba zakończonych wyrobisk, w których monitoring potwierdził osiągnięcie założonych funkcji rekultywacji [szt.].

16. Wniosek końcowy

Wnosimy o uwzględnienie uwagi SRG-23/2026 poprzez:

1. uszczegółowienie zasad eksploatacji kruszyw w Strategii,
2. wprowadzenie obowiązku strategicznej analizy transportu ciężkiego i obciążenia sieci drogowej,
3. uwzględnianie wpływu wydobywania na stosunki wodne i prowadzenie monitoringu w obszarach wrażliwych,
4. uwzględnianie wpływu na krajobraz oraz kumulacji kilku przedsięwzięć wydobywczych,
5. określanie docelowego kierunku rekultywacji z wyprzedzeniem i w odniesieniu do uwarunkowań konkretnego miejsca,
6. prowadzenie ewidencji i monitoringu terenów poeksploatacyjnych oraz realizacji rekultywacji,
7. powiązanie polityki wydobywczej z SRG-17, SRG-19 i SRG-20.

Dokumenty źródłowe

1. „Uwagi do projektu diagnozy Strategii Rozwoju Gminy Olecko 2035” – pkt F1 „Inwestycje wydobywcze (kopalnie kruszywa/żwiru)”.
2. „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Olecko...”, 2025, rozdz. 4.5 „Geologia i gleby”, w szczególności s. 104–107.
3. „Strategia Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku – projekt”, 2026, w szczególności s. 106–107 oraz rozdz. 4.9–4.10, s. 133–134.
4. SRG-17/2026, SRG-19/2026 i SRG-20/2026 – uwagi dotyczące jakości życia, mapowania presji inwestycyjnej i wczesnej informacji społecznej.